

Forum for Natur og Friluftsliv - Sør-Trøndelag

Sandgata 30, 7012 Trondheim
Tlf.: 94109461 E-post: sor-trondelag@fnf-nett.no

Skaun kommune
postmottak@skaun.kommune.no

Trondheim, 4. desember 2016

Uttalelse om kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder i Skaun kommune

Forum for Natur og Friluftsliv er et samarbeidsnettverk for naturvern- og friluftsansjoner som i Sør-Trøndelag består av elleve organisasjoner med over 33 000 medlemskap. FNFs organisasjoner arbeider for å fremme tilrettelegging for friluftsliv, stier og fiskeplasser, samt å motivere til økt deltakelse i mange typer friluftsliv, som jakt og fiske, turgåing, sykling, padling, vandring, skigåing og studier av ulike artsgrupper.

Uttalelsen støttes av: FIVH-Trondheim, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Norsk Botanisk forening Trøndelagsavdelinga, Norsk Ornitologisk Forening avdeling Sør-Trøndelag, Syklistenes Landsforening, Trondhjems Kajakklubb, Trondhjems Turistforening og Trondheim Turmarsjforening.

FNF Sør-Trøndelag bidrar nedenfor med kommentarer til kartleggingen og generelle betraktninger og innspill. Vi oppfordrer kommunen til videre samarbeid med oss, og god oppfølging i etterkant av kartleggingen.

Friluftsliv og folkehelse

Friluftsliv er en samling av aktiviteter med svært stor oppslutning, ni av ti sier at de er interessert i friluftsliv¹. Friluftsliv skaper mye fysisk aktivitet og dermed bedre folkehelse, det er dessuten den gruppe av aktiviteter som størst potensial for å nå ut til enda flere, i alle aldre fra barn til eldre. Spesielt friluftsliv i nærområdet er et viktig lavterskeltak som aktiviserer grupper som er lite fysisk aktive. To tredeler av befolkningen sier at om de skal bli mer aktive er det fysisk aktivitet i naturen de er interessert i å begynne med eller gjøre mer av². Ifølge Friluftsmeldingen har andelen av befolkningen som utøver friluftsliv i en årrekke vært økende. Selv om den samlet sett har flatet ut de senere årene, har turgåing og utendørs bading fortsatt å øke³.

Det er viktig å jobbe for å bevare og øke friluftslivets store bidrag til folkehelsen, trivsel og god livskvalitet. En må sikre de nødvendige ressurser for å ivareta friluftslivets posisjon, og ta vare på grunnlaget for friluftslivet: Kjente og intakte naturområder. Naturen er under press fra mange formål. Natur og grønne områder har en viktig egenverdi og at samlet belastning på naturverdier og friluftsliv må alltid vurderes når inngrep i naturområder planlegges. Dette blir ofte glemt når man skal avklare arealsaker. De fleste er enige i at vi trenger mer friluftsliv for å kutte sykehusutgiftene, men når man diskuterer hvor et nytt boligfelt eller

1 TNS Gallup 2012

2 Synnovate oktober 2010

3 Meld. St. 18 (2015–2016) Friluftsliv — Natur som kilde til helse og livskvalitet

industriområde skal plasseres går det ofte først ut over friluftslivets anlegg og arealer.

Å kartlegge, bevare og opparbeide attraktive friluftsliv- og turområder er derfor et av de viktigste folkehelseiltakene. Kartlegging av friluftsområder bør sikre at folk med forskjellige behov, som funksjonshemmede og de som er dårlige til bens, lett kan finne ut hvilke arealer de kan benytte. Friluftsliv skal være en mulighet for alle, og det enkle, naturvennlige friluftslivet er en viktig del av norske tradisjoner og landets kulturarv.

Et friluftslivsområde kan forsvinne gjennom en omregulering, men også nye inngrep kan redusere opplevelsesverdiene og gi negativ effekt på hvor mye vi går på tur. Naturopplevelsen og rolige omgivelser er en av de viktigste motivasjonsfaktorene for å komme seg ut i naturen⁴.

De samlede helseutgiftene i Norge har økt med hele 50 milliarder på bare tre år; fra 260 milliarder kroner i 2012 til 311 milliarder i 2015. Fysisk aktivitet har en potensiell velferdsgevinst på 406 000 gode leveår, med samfunnsøkonomisk gevinst på 455 milliarder kroner hvert år⁵.

Det er derfor positivt at kommunen har kartlagt og verdsatt sine friluftslivsområder, og med dette legger til rette for å satse på å bevare og utvikle turmulighetene. Som følge av en kartlegging av friluftslivsområdene er det ikke bare viktig at man har en plan som sier at man skal bevare turområder, men at man også følger den. Dessverre ser vi ofte at slike formuleringer i lite forpliktende planer ofte må vike for andre interesser.

Vår vurdering av kommunens kartlegging

Det er bra at Skaun har gjort en kartlegging og verdsetting av sine friluftsområder. Mye er bra, men det er også noen svakheter og alvorlige feil i kategoriseringen som må forbedres. Vi går nærmere gjennom noe av dette:

Det er store jordbruksområder i Skaun, men kommunen har bare registrert fire av disse som friluftslivsområder. *Jordbrukslandskap* blir i friluftsmeldingen⁶ fra mars i år omtalt som viktig for friluftslivet nær der folk bor, slik at også dette bør synliggjøres der det er egnet for eller bør tilrettelegges for turgåing og annet friluftsliv.

Noen kategorier anbefalt i Miljødirektoratets veileder er ikke registrert/benyttet i Skaun:

TM	Store turområder med tilrettelegging
TU	Store turområder uten tilrettelegging
AF	Andre friluftslivsområder

Vi ser at kommunen har definert en del områder som *Marka*, som beskrives som følger i Miljødirektoratets veileder:

«Omfatter noen av de viktigste områdene for friluftsliv i kommunen og/eller regionen. Grenser som regel direkte opp mot byer/tettsteder og har direkte adkomst herfra.»

Det blir derfor feil å bruke denne betegnelsen på så mange områder, og kommunen bør isteden benytte kategoriene TM og TU som nevnt ovenfor. Også AF kan brukes dersom man ikke greier å plassere et område innenfor noen av de andre kategoriene.

Kommunen har registrert noen *Grønncorridorer (GK)*, men etter vår oppfatning er disse for små og/eller i

4 Synnovate 2009

5 Helsedirektoratets rapport fra 2014 – *Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet*, samt Finansdepartementets anslag fra samme år som viser at ett år med god livskvalitet er verdsatt til 1,12 millioner kroner. Les mer: <http://www.norskfriluftsliv.no/hva-er-et-ar-med-god-livskvalitet-verdt/>

6 Meld. St. 18 (2015–2016)

feil kategori. Definisjonen av *Grønncorridorer* i veilederen til Miljødirektoratet er:

«En del av det "myke" transportsystemet og viktige forbindelseslinjer som knytter sammen boligområder og de mest brukte og egnede friluftslivsområdene. Korridorene skal ha et grønt hovedpreg.»

Det bør derfor gjøres mer undersøkelser for å finne slike grønncorridorer, og flere av de som er registrert må få annen kategori, f.eks. nummer 67 (akebakke) som isteden bør kategoriseres som *Leke- og rekreasjonsområde (LR)* og nummer 102 (utsiktspunkt) kan kanskje defineres som *Andre friluftsområder (AF)*.

Vi kan ikke gå inn og sjekke alle punktene, men en stikkprøve på *Nærturområder (NT)* viser at her er det alvorlige feil i kartleggingen. Nummer 18 (Buvik brygge), er kategorisert som NT, men denne lille stripen med brygge stemmer ikke overens med beskrivelsen til Miljødirektoratet, som begynner slik: «Vegetasjonskledde områder på mer enn 200 daa.»

Sjøområdene ser ut til å være uteglemt. Vi kan anbefale å ta kontakt med Ørland kommune for å se på hvordan de har kartlagt sine friluftslivsområder langs kysten. Dette er viktige arealer når man er på vannet og i fjæra, slik som kajakkpadlere.

Når det gjelder strandsonen begrenser vei langs kysten mulighetene for friluftsliv gjennom store deler av kommunen, men veien umuliggjør ikke friluftsliv. Det er kartlagt en del egnede belter langs fjorden, og det er bra. Flere områder langs kysten kan likevel være eller bli egnet for friluftsliv, spesielt nær der det er tett bebyggelse. Tilrettelegging kan være nødvendig noen steder. Dersom strekninger av veien med tiden blir lagt lenger bort fra kysten, kan flere områder bli tilgjengelige for friluftsliv. Her kan vi vise til kommunene Trondheim og Malvik, som har gjort en god jobb med tilrettelegging for friluftsliv langs kysten, med bl.a. Ladestien (i stor grad i tettbygd strøk) og Malvikstien (langs tidligere toglinje).

Vi stopper der, men ber kommunen gjennom gå på nytt alle områdene for å finne ut om de er plassert i riktig kategori etter Miljødirektoratets veiledning. For å få dataene inn i offentlige kart, som f.eks. Naturbase på nett, slik at allmenheten kan benytte seg av kommunens kartlegging, så må det standardiseres og være korrekt. Men det er positivt at mye nå er kartlagt, og mange av feilene kan ganske enkelt rettes opp.

Nedenfor trekker vi fram noen tema som er viktige å følge opp i forbindelse med og i etterkant av kartleggingen. Dette er generell informasjon, og kanskje passer ikke alt for deres kommune.

Vedlikehold

At det er populært å gå tur er gledelig, men det forutsetter at stinettet i marka og nærområdene utvikles og vedlikeholdes. Der det er mange aktive brukere av marka kan stinettet komme i dårlig stand. Flere innbyggere, flere syklistere og økt nedbørsmengde kan raskere føre til slitasje, slik at både drift og investeringsmidler er desto viktigere. Det er nødvendig å reparere ødelagte stier, oppgradere noen til dagens og fremtidens bruk, og sørge for økt kapasitet på løpende vedlikehold. Eventuelle etterslep ved forfall må tas inn igjen. En bør derfor kontinuerlig kartlegge og synliggjøre disse behovene.

Øvrige tiltak i forbindelse med kartlegging

Gjennom kartlegging av friluftsområder kan og bør man sikre allmenn tilgang til arealene som er egnet til utøvelse av friluftsliv, inkludert slikt som kulturlandskap og sjøen/strandsonen. Friluftsloven og allemannsretten må ligge til grunn. Det er også viktig at kartene blir lett tilgjengelig for befolkningen. Kartlagte naturområder vil bli lagt inn i offentlige kart, som Naturbase, men bør også være lett tilgjengelig på kommunens nettsider.

Muligheter for jakt, fiske og annen høsting bør fremheves, slik at befolkningen lettere kan benytte seg av naturens ressurser, og inspireres til dette. Opplysninger om rettigheter, fiskekort, kontaktinformasjon til grunneiere/rettighetshavere osv. kan med fordel komme frem og bør oppdateres jevnlig, selv om det er den enkeltes ansvar å sette seg inn i hva som er tillatt og innhente nødvendige tillatelser.

Store turområder uten tilrettelegging (TU), særlige kvalitetsområder (SK) og andre arealer med relativt inngrepsfri natur gir mulighet for egne typer naturopplevelser og friluftsliv, og er blitt sjeldnere. Gjennom kartlegging synliggjøres disse, og også behovene for å bevare dem bør komme tydelig fram. Nærturterreng (NT) og grønnkorridorer (GK) benytter man oftere i hverdagen, og kan kreve spesielle tilrettelegginger (skilting, opparbeiding etc.) og mer vedlikehold, noe som også bør synliggjøres. Disse er viktige for å inspirere og lede folk til å gå fra der de bor og videre ut i gode friluftslivsområder. Slike kan også fungere som økologiske korridorer for spredning og utveksling av biologisk mangfold, herunder vilt. I strandsonen (SS) kan fremkommeligheten være utfordrende av geologiske årsaker og som følge av utbygging/stengsler, slik at det er viktig å synliggjøre eventuelle forbedringsbehov.

Befolkningen og besluttede myndigheter bør få informasjon om hvor viktig det er å benytte natur- og friluftslivsområdene bærekraftig; det vil si på en slik måte at de er like verdifulle for fremtidige generasjoner. Kartlegging av friluftsområdene forutsetter også en god kartlegging av naturverdiene, i form av viktige naturtyper, arter på rødlisten osv., slik at man på best mulig måte kan kombinere friluftsliv, opplevelser og bevaring av naturverdier. Informasjon om hensyn og fornuftig bruk kan med fordel også synliggjøres når kommunen tilgjengeliggjør resultatene av kartleggingen.

Friluftsområder sikres best gjennom den nevnte friluftsloven og allemannsretten, men statlig sikring er også et alternativ. De friluftsområder som er egnet for og har behov for statlig sikring bør synliggjøres gjennom kartleggingen. Gjennom ordningen med statlig sikring av friluftslivsområder kan staten bevilge midler til oppkjøp/erwerb, sikring og tilrettelegging, og deretter har kommunen ansvaret for drift og vedlikehold. På denne måten kan kommunen oppnå bevaring og tilrettelegging av enda flere viktige friluftslivsområder.

Vi fremhever Turskiltprosjektet og bruk av Spillemidler (fra Norsk Tipping) til friluftsliv som spesielt viktig. Gjennom kartlegging og verdsetting av friluftsområder utfordres kommunene til å utarbeide egne sti- og løypeplaner, for økt tilgang til friluftsanlegg i gangavstand fra boområder og institusjoner. Utvalgte friluftsanlegg bør være tilrettelagt for alle, jf. prinsippene om universell utforming. Spillemidler blir i all hovedsak brukt til organisert idrett i form av bygningsmasse og anlegg, mens tilrettelegging for friluftsliv og vedlikehold av turstier dessverre ofte blir nedprioritert. Dette kan kommunen selv endre på.

Bit-for-bit-nedbygging og fragmentering er blant de største truslene mot naturen og mulighetene til å utøve friluftsliv. Det er viktig å ha oversikt over også utfordringene som kan være til hinder for friluftsliv og bevaring av naturområder. Kartlegging av friluftsverdier kan og bør derfor også vise hva som allerede er gått tapt, eller hva som trues av nedbygging og omregulering, slik at befolkningen og besluttede myndigheter blir gjort kjent med dette.

Kartlegging og verdsetting av friluftsområder er svært viktig, og FNF er glade for at kommunen gjennomfører dette, men kartleggingen har en del feil og svakheter vi ber om at blir rettet opp. Vi håper også at potensialet for flere turområder kan økes og kartlegges. Det vil skape bedre grunnlag for friluftslivsaktiviteter, inkludert jakt og fiske, og dermed også bidra til å bedre folkehelsen. Det er et mål i seg selv at alle typer turområder får det fokus de fortjener. Vi oppfordrer til å bruke denne kartleggingen til å synliggjøre ikke bare mulighetene, men også behovene som finnes for å best mulig ivareta og benytte natur- og friluftslivsområdene. For Skaun kommune kan det være spesielt viktig å kartlegge eller etablere flere grøntkorridorer, turområder i kulturlandskapet, åpne mer av strandsonen for allmennheten, samt å vise fram at også sjøområdene har verdi for friluftslivet.

Erik Brenna
Fylkeskoordinator
FNF Sør-Trøndelag